

# Výroční zpráva za rok 2002

**Předkládá:** Ing. Vítězslav Koukal, CSc. ředitel muzea

**Zpracovala:** Mgr. Jiřina Veselská

Rožnov pod Radhoštěm: červen 2003

## Obsah:

- Úvodem
- Organizační struktura
- Personální agenda
- Majetkoprávní vztahy
- Činnost Etnografického útvaru
- Činnost Technického útvaru
- Činnost provozního útvaru
- Prezentace
- Spolupráce s institucemi
- Finance
- Závěr
- Příloha: Zpráva o obsahu a stavu zpracování Archivu ÚLUV

## Úvodem

Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm předkládá další, v pořadí již třetí výroční zprávu o činnosti, která čerpá z výsledků práce jednotlivých útvarů a ekonomické zprávy o hospodaření.

- Rok 2002 můžeme charakterizovat jako rok aplikace v roce 2000 vyhlášených legislativních předpisů, které určují celou škálu působnosti muzea (Zřizovací listina z prosince 2000) a činnost zejména na poli odborné práce (Zákon o ochraně sbírek muzejní povahy č. 122/2000 Sb.). Naplňování Zřizovací listiny vyvolalo nutnost vytvoření nových vnitřních předpisů (Organizační řád, Pracovní řád), aplikace Zákona 122/2000 Sb. spočívala mimo jiné v přípravě zápisu sbírky muzea do Centrální evidence sbírek.
- Uplynulý rok byl také obdobím generační personální výměny, zejména v Etnografickém útvaru.
- Zřizovací listina uložila muzeu některé nové úkoly na poli metodické činnosti ve vztahu k ostatním muzeím v přírodě v ČR, krajanského hnutí a genealogického výzkumu, péče o sbírky a způsobů prezentace.
- Ve sbírkové oblasti se aplikace nových legislativních předpisů odrazila zejména v pozornosti věnované inventarizacím, které byly v celé šíři rozpracovány v roce předcházejícím včas dokončeny a vypořádány. Rozhodnutí o zápisu bylo vydáno 7.6.2002 pod čj. VMR/002-04-29/104002. V návaznosti na tu skutečnost byl zpracován a uveden do praxe Režim pro zacházení se sbírkou, který je základem pro tvorbu sbírkových souborů a také péči o ně. Náročnost péče o sbírky byla dána začátkem mimořádně rozsáhlého přesunu sbírkových souborů z expozičních objektů, budovy ředitelství do nových prostor ve Frenštátě pod Radhoštěm.
- V červenci byla dle Zákona o knihovnách zaregistrována MK ČR knihovna muzea.
- Úspěšnost muzea z pohledu veřejnosti byla, jako i v jiných letech, hodnocena zejména z hlediska různorodosti a bohatosti programové nabídky, úrovně expozic a také kvality poskytovaných služeb. Po několikaleté přestávce byla připravena za velkého ohlasu u návštěvníků výstava prezentující některé specializované sbírkové soubory po názvem "Po-znávejte s námi zmizelý svět". Úspěchy v této oblasti jsou charakterizovány vzestupem návštěvnosti, který činil meziročně více jak 40 000. Celkem bylo hosty muzea 384 076 osob. Trval spor o autorské poplatky s OSA.
- K významné změně došlo v majetku muzea - v únoru 2002 byl do správy muzea zápisem do Listu vlastnictví převeden pozemek a objekt bývalého Skladu zdravotnických potřeb ve Frenštátě pod Radhoštěm, který dosud spravovalo Ministerstvo zdravotnictví - Zdravotnické zabezpečení krizových stavů Příbram - Kamenná.
- Významně pokročily rekonstrukční a stavební akce, zejména rekonstrukce budovy ředitelství. Zvláště náročné úkoly byly splněny díky pracovní obětavosti všech specialistů v oddělení údržby a obnovy

památek. Vlastními silami začal výstavba kopie objektu vozovny, která je určena pro vybudování expozice lesnictví. Řada úkolů v této oblasti, zejména nová šindelová krytina na expozičních objektech, nebyla pro nedostatek finančních prostředků realizována a zůstává úkolem pro další období.

- V ekonomické oblasti došlo k ukončení hospodářské činnosti - provozu Hospody Na posledním groši. Na základě rozhodnutí Ústavní rady v závěru roku 2001 byla na pronájem všech stravovacích zařízení vypísána veřejná soutěž. Trvala svízelná finanční situace, projevující se zejména ve mzdové oblasti.
- Naznačené výsledky celoročního úsilí všech pracovníků muzea budou podrobně rozvedeny v jednotlivých kapitolách zprávy. Její obsah je důkazem, že rok 2002 můžeme, přes všechny nepříznivé okolnosti, považovat za úspěšný, vytvářející dobrý základ pro rozvoj činností a jejich zkvalitňování v roce 2003 a letech následujících.

## Organizační struktura

Ve struktuře útvarů a oddělení nedošlo v průběhu roku k zásadním změnám.

Nový organizační řád vymezil vzájemnou koordinaci a spolupráci mezi útvary a odděleními a také poslání jednotlivých pracovišť včetně počtu pracovníků, jejich zařazení a náplně práce. Nově bylo v červnu 2002 konstituováno oddělení ostrahy muzea, které je součástí provozní-ho útvaru.

*Podle článku 3 Organizačního řádu tvoří organizační strukturu muzea:*

- Útvar ředitele
- Etnografický útvar
- Technický útvar
- Provozně obchodní útvar

V čele útvarů stojí náměstci jmenovaní ředitelem. Statutární náměstek je jmenován po projednání se zřizovatelem - MK ČR. Útvary jsou dále děleny na specializovaná oddělení, v jejichž čele jsou vedoucí, jmenovaní ředitelem muzea na základě doporučení příslušného náměstka.

Podle Organizačního řádu platného od 1.7.2002 se Valašské muzeum v přírodě člení v oblasti hospodářsko-technické služby na tyto útvary:

*a) Útvar ředitele, který se skládá ze*

- sekretariátu ředitele
- ekonomického oddělení

*b) Etnografický útvar tvoří*

- oddělení výzkumu
- oddělení dokumentace, GVC
- oddělení péče o sbírkové fondy

*c) Provozní útvar tvoří*

- oddělení služeb návštěvníkům
- zemědělské oddělení
- oddělení hospodářské správy
- oddělení ostrahy muzea
- oddělení propagace a programů
- oddělení lidové umělecké výroby

*c) Technický útvar tvoří*

- oddělení obnovy památek a údržby
- oddělení stavebně technické dokumentace a archivu
- oddělení dopravy, energetiky, BOZP, PO,CO, sklady

## Poradní orgány ředitele

Celoročně pracovaly poradní orgány ředitele, jejichž statuty byly upraveny dle Statutu muzea i úkolů a cílů jejich činnosti:

- Muzejní rada
- Vědecká rada
- Výtvarná rada
- Poradní sbor pro sbírkotvornou činnost

- Redakční rada

Členové jsou jmenováni zpravidla na tři roky, ve všech poradních orgánech jsou to externí spolupracovníci, specialisté v oborech v muzeu aplikovaných, znalci regionálních dějin i stavebních technologií a konstrukcí, památkové péče. Členství je čestné. Tajemníky rad jsou pracovníci muzea, jejichž pracovní zařazení úzce souvisí s posláním orgánu.

Po schválení statutu Valašského Slavína se předpokládá podle jeho znění jmenování Rady starších, která bude posuzovat návrhy na zápis do Knihy paměti kraje a vyjadřovat se k návrhům na uložení osobností do areálu Valašského Slavína.

V závěru roku byli na základě doporučení náměstkyně pro odbornou činnost jmenováni noví členové Poradního sboru pro sbírkotvornou činnost, jejichž funkční období potrvá od roku 2003 do roku 2005.

## Personální agenda

- Počet pracovníků muzea, určený MK ČR jako závazný ukazatel, byl 117 osob. Celkem pracovalo v jednotlivých útvarech průměrně 96 pracovníků v trvalém pracovním poměru. Počet stálých pracovníků se výrazně zvýšil v únoru o 3 osoby, vázané na provoz Skladu Frenštát. Vzhledem k vysoké náročnosti návštěvnického provozu a rozsahu poskytovaných služeb se vystřídalo na místech průvodců, pokladních a demonstrátorů více jak 70 sezónních zaměstnanců, když nevyšší počet činil 42 v jednom měsíci. K nim musíme ještě připočítat jednorázové výpomoci při demonstračních činnostech v rámci pořadů zaměřených na prezentaci starých způsobů práce.
- K nejvýraznějším změnám v obsazení míst došlo v odděleních Etnografického útvaru: 30.6.2002 ukončila své působení jako vedoucí oddělení výzkumu paní Mgr. Marie Brandstettróvá, která také zastávala funkci kurátorky sbírky textilu a odborného garanta areálu Valašská dědina. V muzeu pracovala nepřetržitě od poloviny března 1968. Její nástupkyní se stala Mgr. Lenka Kučerová, dosud kurátorka sbírky nábytku a výtvarného umění, odborný garant areálu Dřevěné městečko. V říjnu 2002 byla přijata do pracovního poměru paní Mgr. Markéta Střešíková, která po nutném zácviku bude od 1.1.2003 vedoucí oddělení péče o sbírky. Nahradí v této funkci pana Michala Chumchala, který stál v čele oddělení od roku 1967 a odchází do důchodu. V prosinci ukončila své působení jako náměstkyně pro odbornou činnost Mgr. Jiřina Veselská, která na tomto místě pracovala od června 1996.
- Ke změnám došlo také na místech kurátorů sbírek: v březnu ukončil pracovní poměr Mgr. Martin Šimša, kurátor sbírky zemědělského nářadí a jeho nástupcem se stal od 1.9. 2002 Mgr. Radoslav Vlk, externí doktorand Mendlovy zemědělské univerzity v Brně. Stal se také garantem areálu Valašská dědina. Ke stejnému datu se kurátorkou sbírky textilu stala Mgr. Lenka Ryšicová, absolventka muzeologie a historie Slezské univerzity v Opavě. Dlouholeté působení v oddělení péče o sbírky ukončila paní Ludmila Hubová, pomocná konzervátorka, neboť jí vznikl nárok na důchod. Pracovníci, kteří byli přešli 1.2.2002 do pracovního poměru jako bývalí zaměstnanci Ministerstva zdravotnictví - Zdravotnické zásobování krizových stavů Příbram - Kamenná, byli zařazení do Etnografického útvaru - oddělení péče o sbírkové fondy.
- Změny se nevyhly ani Provoznímu útvaru: v závěru roku 2001 vážně onemocněla vedoucí odd. služeb návštěvníkům paní Ivana Jurčová, její funkci v únoru dočasně převzala Mgr. Dagmar Křivánková, která se po skončení sezóny stala vedoucí oddělení programů a propagace. V jarních měsících byl z funkce tiskového mluvčího odvolán Mgr. Tomáš Gross, který ukončil své působení jako vedoucí odd. programů a propagace v srpnu 2002. Dočasně se stal vedoucím tohoto oddělení PhDr. Radek Hasalík. K 31.12. ukončil pracovní poměr pan Jan Štefela, vedoucí oddělení lidové umělecké výroby, jeho nástupcem bude Vlastimil Raška, pracovník oddělení LUV. Vedoucím nově vytvořeného oddělení ostrahy muzea se stal pan Ladislav Vala, který před onemocněním zastával funkci vedoucího odd. údržby památek v technickém útvaru.
- Bez velkých změn z hlediska personálního obsazení pracoval Technický útvar a sekretariát, správce sítě a Ekonomické oddělení v útvaru ředitele.
- Na odborné činnosti, zejména terénních výzkumech a inventarizaci sbírek, se dočasně podílelo 7 posluchačů vysokých škol, kteří v Etnografickém útvaru absolvovali muzejní a terénní praxi. V podzimních měsících konali v konzervátorských dílnách čtyřměsíční odbornou praxi dva studenti Odborné restaurátorské školy z Brna, z nichž jeden byl vybrán jako odborný pracovník pro dílnu a nastoupí po závěrečných zkouškách v roce 2003.

- Dokumentační práci muzea ovlivnilo náhlé úmrtí pana Milana Bayera, který se po pět let věnoval pořizování videozáznamů programů a vytvořil ve spolupráci s pracovníky muzea dvě propagační videokazety - o Dřevěném městečku a Valašské dědině.
- Závodní lékařkou se za nemocného MUDr. Vojkůvku stala MUDr. Janíková.

### Majetkoprávní vztahy

- Přehled objektů v užívání muzea a jejich dislokace je uvedena ve Výroční zprávě 2001. Pracovníci, kteří byli přešli 1.2.2002 do pracovního poměru jako bývalí zaměstnanci Ministerstva zdravotnictví - Zdravotnické zásobování krizových stavů Příbram - Kamenná, byli zařazeni do Etnografického útvaru - oddělení péče o sbírkové fondy.
- V průběhu roku probíhala revize nájemních smluv na pozemky, zápisů do Listů vlastnictví a příprava podkladů pro poslední kolaudace provozních a expozičních objektů dle Stavebního zákona. K 31.12.2002 má muzeum právo hospodaření k pozemkům :
  - Na katastrálním území Rožnov pod Radhoštěm na ploše 267 580 m<sup>2</sup>
  - Tylovice 292 389 m<sup>2</sup>
  - Prostřední Bečva (Pustevny) 3 470 m<sup>2</sup>
  - Horní Bečva (Kotlová) 31 377 m<sup>2</sup>
  - Frenštát pod Radh. 30 647 m<sup>2</sup>
  - Celkem 625 463 m<sup>2</sup>
- Od roku 1995 je muzeum národní kulturní památkou. V nařízení vlády ČR 262/1995 z 15.listopadu 1995 o vyhlášení muzea za národní kulturní památku je celkem vyjmenováno 22 objektů. Jejich identifikace je však poměrně vágní:
 

Valašská hospoda; městský dům; karlovické fojtství; dřevěný kostelík; rožnovská radnice; zvonice; chalupa I; tři náhrobky fojtské rodiny; salaš; fojtství; usedlost I; Chalupa II; dřevěný dům; sušárna ovoce; usedlost II; chalupa III; chalupa IV; chalupa V; chalupa VI; vodní pila Valaška. V areálu Pusteven pak Libušín, Maměnka, stará pustevna a zvonice.

Z celkového počtu 24 expozičně využívaných samostatných objektů a celých usedlostí v areálech je jich 16 jmenovitě prohlášeno za nemovitou kulturní památku:
- *Hranice ochranného pásma je tamtéž definována takto:*

...na straně severní ji tvoří pravý břeh Bečvy parc.čís. 3689/1 až k parc.č. 3689/5, kde se vzdaluje od břehu Bečvy a probíhá po severním okraji parcel čís. 1709, 1701, 3704/2, 1682/4, kde se lomí směrem jižním a pokračuje na východ, kde protíná koryto Bečvy a probíhá po severním okraji parcel čís. 608/1, 610, kde se lomí směrem jižním a přechází východní hranici, kterou tvoří východní okraje parc.č. 183/1, 1155, kde se u jihovýchodního rohu parc.č. 182 lomí směrem západním a tvoří jižní hranici po jižních okrajích parc.čís. 636, 627, 629, 631 a dále 1403/1, 580/2, 1433, kde se lomí směrem jižním a pokračuje po východních okrajích parc.č. 1431, 316/1 až k jihovýchodnímu rohu parc.č. 460, u níž se lomí směrem severním a pokračuje po západních okrajích parc.čís. 556,55,521, 520, 1640, 3576, 1633, 1560, 1561, 1581, 1579, 1577/3, 1576, u jejího jihozápadního rohu se hranice lomí směrem severním a pokračuje po západních okrajích parcel čís. 1576, 1520/1, 1497/1, u jejího severozápadního rohu protíná Frenštátskou cestu parc.čís. 1516/1 a pokračuje po jižním okraji parc.čís. 1474/1, jejíž západní okraj tvoří zároveň západní hranici ochranného pásma a protínaje koryto řeky Bečvy navazuje na hranici severní. "
- Vybrané objekty jsou vedeny ve sbírkové evidenci, a to v podsbírci "Dokumentace muzea v přírodě":
 

*Objekt / areál / inv.č.*

  - Vaškova hospoda DM C 43/2002
  - Billův dům DM C 44/2002
  - Obytný dům fojtství DM C 45/2002
  - Kostel sv. Anny DM C 46/2002
  - Radnice DM C 47/2002
  - Zvonice z Horní Bečvy DM C 48/2002
  - Obytné stavení z Horní Bečvy VD C 49/2002
  - Náhrobky fojtských rodin DM ZF 57922,57923,57925
  - Salaš - stavení a pět chlívů VD C 50/2002 - C 55/2002
  - Fojtství obytné stavení a stodola VD C 56/2002, C 57/2002
  - Usedlost z Liptálu sklad C 58/2002

- Chalupa č.60 z N. Hrozenkova VD C 59/2002
- Žingorův dům kopie DM C 60/2002
- Sušárna ovoce VD C 61/2002
- Usedlost ze Študlova VD C 62/2002, C 63/2002
- Chalupa z Val.Polanky VD C 64/2002, C 65/2002
- Chalupa a stodola z V. Karlovic VD C 66/2002, C 67/2002
- Chalupa z V. Karlovic Léskového sklad C 68/2002
- Chalupa a hosp. budovy z V. Karlovic VD C 69/2002 - 71/2002
- Vodní pila z V. Karlovic Podt'atého MD C 73/2002
- V městské zástavbě má muzeum ve správě ještě čtyři samostatné, původně obytné domy: Palackého 484 ( v části IC Valašského království, 2 služební byty, GCV, pracoviště SÚPP Ostrava), Palackého 581 (depozitáře), Bayerova 62 ( nájemci a depo textil) a dům sourozenců Jaroňkových Čechova 518 (konzervátorské pracoviště a byt). Pro objekt Palackého 581 byla v průběhu roku projekčně připravena generální oprava včetně nového využití, když po úpravách zde bude umístěna knihovna, badatelna a Genealogické centrum Valašska.
- Kvalitu využití velkého počtu objektů ve správě muzea významně ovlivňuje technický stav a vhodnost jejich dispozičního řešení pro určenou funkci.
- Na obytný dům, nacházející se na ulici - Bayerova 62, v němž jsou uloženy sbírky textilu, byl od počátku roku 1990 uplatňován restituční nárok, ukončený po mnoha soudních řízeních ve prospěch muzea. Naopak trvají spory o údržbu, nájem a prodej vodního náhonu, který je nezbytný pro provoz areálu Mlýnská dolina. Náhon byl v restitučním řízení vrácen panu Ing. Paláčkovi, který ho muzeu každoročně pronajímá, aby nebyl provoz technických staveb na vodní pohon ohrožen. Muzeum má zájem na odkoupení, neboť prostředky vyplacené za nájem nevrací vlastník ani z části do technické údržby díla, které chátrá. K dohodě dosud nedošlo.
- Administrativní převod areálu ve Frenštátě pod Radhoštěm byl dokončen v únoru 2002 zápisem do listu vlastnictví. Spolu s hlavním objektem, garážemi, skladem chemikálií a pozemkem získalo muzeum také část vnitřního vybavení (regály, manipulační vozíky, palety na transport, nábytek). V průběhu roku byla zadána a firmou Elektroprojekta Rožnov p/R. realizována studie využití včetně návrhu na zateplení a novou konstrukci střechy. Studie bude podkladem pro zpracování investičního záměru.
- V září byla dokončena významná investiční akce - generální oprava tzv. "Herlitzkovy vily", kde se nachází ředitelství muzea. Do konce roku byly zpět přeneseny pracovny, ale nebyl dostatek prostředků na dokončení podstřešních úložných prostor a rekonstrukci suterénu. Byl rozšířen počet pracoven pro kurátory sbírek, neboť podkroví už nebylo znovu využito jako depozitáře keramiky, všechny předměty byly přeneseny a znovu uloženy ve Skladě Frenštát.
- Započala výstavba "vozovny", která bude po dokončení sloužit jako expoziční objekt pro prezentaci historie lesů v ČR.
- Objekt tzv. "Sušák", jehož generální rekonstrukce měla být zahájena díky finančnímu příspěvku ze státního rozpočtu, se prvních stavebních zásahů dočkal až v závěru roku (sanační a demoliční práce, odstojení stavby), neboť nebylo ukončeno výběrové řízení na dodavatele stavby.
- V závěru roku vítr značně poškodil střechu na depozitní hale, oprava byla provedena bez odkladu. Znovu se ale otevřela otázka vhodnosti plochých střech pro tak exponované stavby, jakými jsou budovy pro uložení sbírkových předmětů. Projekčně byla připravena rekonstrukce střech na obou halách.

## Činnost Etnografického útvaru

### Výzkumy

- Muzeum získalo samostatný grant na řešení závěrečné části výzkumného úkolu - Lidová kultura Těšínska. Odborným garantem byl PhDr. Jaroslav Štika, CSc., který ve spolupráci s dalšími autory připravil text pátého, závěrečného svazku monografie, který je věnován teoretickým otázkám historického vývoje regionu, proměnám podoby projevu lidové kultury a současné tváři jednotlivých částí celé struktury tradice.
- *V grantovém řízení ORNK MK ČR byly vybrány projekty:*
- "Rožnovská výšivka" s dobou řešení 2002-2004, řešitelky Mgr. M. Brandstetrová a PhDr. Jaroslava Zastávková

- Zuberští metláři" s dobou řešení 2002-2004, řešitel Mgr. Daniel Drápala  
V grantovém řízení OK MK ČR získala knihovna muzea grant na pořízení specializovaných a regionálních databází v rámci programu VISK 3. Projekt byl určen na 1 rok, jeho řešitelkou byla Jana Tichá, odborná pracovnice knihovny a externí spolupracovnice paní Vanda Vrlová.
- Roční plán oddělení výzkumu pracoviště obsahoval na tento rok také řadu ústavních výzkumných úkolů, které byly zaměřeny na přípravu dokumentace ke sbírkovým fondům, výzkum lidové kultury a dokumentaci objektů. Většina byla započata již v předcházejících letech a má přímou návaznost na tvorbu fondů a také prezentaci.
- Způsoby získávání mobiliáře domácností v Rožnově 1880-1940 - Mgr. Kučerová
- Dílny rožnovských malířů porcelánu - Bc. Denisa Hrnčárková
- Osobnosti z Valašského Slavína - Bc. Renata Barabášová
- Genealogie valašských rodů - Mgr. Zdeněk Cvikl
- Edice nejstarších rožnovských kronik Vranečkovy a Tvarůžkovy - Mgr. Drápala nově
- Na vyhlášení grantového řízení v oblasti zpracování muzejních sbírek a dokumentace reagovalo muzeum předložením projektů na využití informací uložených v regionálních kronikách (Mgr. Drápala) a digitální zpracování archivu prof. Kuriala včetně katalogu objektů lidové architektury v dokumentaci VMP (Ing. Gesierich a Mgr. Veselská). Grantové řízení však bylo zrušeno z důvodů povodní.
- Součástí odborné práce byly doplňovací průzkumy k zaměřovaným objektům lidového stavitelství ve sběrné oblasti, shromažďování podkladů pro libreta expozic a programy a průzkumy k prezentaci sbírek (kalendáře).
- Na základě odborného zhodnocení byl pracovníky muzea navržen pan Josef Kopčan, tesař v Technickém útvaru na udělení titulu "Nositel tradice" v roce 2003. Titul je udělován ministrem kultury ročně maximálně pěti osobnostem - nejvýznamnějším znalcům tradičních technik zpracování přírodních materiálů. V prosinci 2002 obdržela ocenění vyšívačka paní Jana Juřicová z Vigantic, kterou jsme navrhovali v roce 2001.

### Sbírkový

- V dubnu 2002 požádalo muzeum o registraci svých sbírek do Centrální evidence sbírek dle Zákona č. 122/2000 Sb. Rozhodnutí o zápisu bylo vydáno 7.6.2002 pod čj. VMR/002-04-29/104002. Podle ustanovení Zákona 122/2000 Sb. byl zpracován a 1.8.2002 uveden v život jako závazný vnitřní předpis Režim zacházení se sbírkou a jednotlivými sbírkovými předměty, který řeší správu sbírky, dokumentaci sbírkových předmětů, podmínky uložení předmětů, režim odborných služeb, vydávání osvědčení dle Zákona 71/1994 Sb. Součástí předpisu je také Badatelský řád, Jednací řád Poradního sboru pro sbírkotvornou činnost, harmonogram inventarizací a přehled evidenčních knih.
- V říjnu 2002 byl vydán Odborem muzeí a galerií MK ČR pro muzeum závazný další metodický pokyn pro správu sbírek, který přinesl nové formuláře pro akvizice, dary, zápisy pro jednání Poradního sboru pro sbírkovou činnost.
- Odborná správa sbírek byla realizována podle ustanovení Zákona 122/2000 Sb. a prováděcích předpisů. V 1. čtvrtletí roku byly ukončeny zjišťovací inventarizace a připraveny podklady pro vypořádání zjištěných nedostatků. Po schválení Poradním sborem bylo požádáno o odpis skupiny předmětů, které byly fyzicky znehodnocené a pro sbírku neupotřebitelné. Při inventarizaci byl zjištěn výpadek v číselné řadě předmětů, které jsou zařazeny do podsbírký "Dokumentace činnosti muzea v přírodě", když byly omylem vykazovány počty kusů místo počtu inventárních čísel. Pokračovala kontrola záznamů o jednotlivých sbírkových předmětech v katalogu sbírek BACH - etnografie spojená se zápisem údajů z podkladů doprovodné dokumentace k jednotlivým předmětům a přepisem údajů z původních katalogizačních karet. Při inventarizaci fondu písemnosti a tisky byl po fyzické kontrole předmětů naveden do katalogu BACH - archiv potřebný záznam, doplněný ve většině případů o podrobnosti zjištěné při inventarizaci. Toto navádění dat do počítačového katalogu bu-de, vzhledem k počtu položek, které fond obsahuje, pokračovat ještě v letech 2003 a 2004. Celkem byly inventarizační záznamy provedeny u 71 653 položek.

*Podle časového harmonogramu byly připraveny potřebné podklady pro zápis sbírky do Centrální evidence sbírek. Po interní dohodě bylo požádáno o zápis tří podsbírek, a to:*

### *Etnografická podsběrka s předznamenáním ZF a 59 053 inv.čísly*

- Územně pokrývá sběrnou oblast muzea, jejíž centrální částí je etnografický region Moravské Valašsko, k němuž jsou přiřazeny sousední národopisné oblasti výskytu roubeného domu karpatského typu Těšínské Slezsko a Moravské Kopanice. Mapa sběrné oblasti byla publikována v roce 2000 v Almanachu k 75. výročí založení muzea
- Časové zařazení je dáno zachovalostí dokladů v terénu, většina předmětů pochází z druhé poloviny 19. století a 1. poloviny 20. století. Počátek sbírkové práce se vztahuje k aktivitám Musejního spolku v Rožnově, založeného v roce 1910, jehož členové se zajímali zejména o esteticky působivé artefakty a součásti vybavení interiérů domácností.
- Od poloviny šedesátých let 20. století se díky působení Ing. J.R. Bečáka formoval nový program sbírkové dokumentace, zaměřený jednak na kompletaci stávajících souborů, vztahujících se k jednotlivým úsekům života obyvatel na vesnici, jednak na dokumentaci života obyvatel městečka Rožnova. Obě části byly obsahově odvozeny od základního výzkumného programu - dokumentace lidového stavitelství a bydlení. V posledních letech bylo rozšířeno časové pokrytí až do šedesátých let 20. století, v některých oborech (řemesla, řezbářství, betlémářství, zvykoslovné předměty) až do současnosti.

### *Etnografickou sbírku tvoří tyto nejvýznamnější sbírkové kolekce:*

- Dokumentace způsobu obživy (zemědělské práce, řemesla, podomácká výroba)
- Dokumentace způsobu života (bydlení, nábytek, strava, příprava jídel)
- Lidový oděv
- Keramika včetně kolekce malovaného porcelánu z rožnovských dílen a sbírky lidové keramiky Aloise Jaroňka
- Lidové umění (malba na skle, plastika)
- Zvykoslovné předměty (betlémy, kraslice)
- Sakrální sbírky
- Výtvarná sbírka

### *Podsběrka písemnosti a tisky s předznamenáním A a 38 623 inv.čísly*

- Sběrka územně pokrývá celou sběrnou oblast muzea s menšími přesahy do sousedních oblastí.
- Časově dokumentuje zejména situaci v 19. a 1. polovině 20. století, výjimku tvoří tzv. genealogická kartotéka s údaji čerpajícími z archivních pramenů 16.-18. století. Základ sbírky tvoří písemnosti shromážděné členy bývalého Musejního spolku, kteří měli zájem o doklady, vztahující se k životu města a jeho obyvatel ve všech oblastech. Zajímavý soubor dokumentů se vztahuje k přípravě a realizaci "Valašských roků" 1925, 1935 a 1947.
- Od sedmdesátých let 20. století započalo systematické shromažďování ikonografických pramenů k podobě krajiny, sídel i objektů, rozšiřovala se sbírka pohlednic. V letech 1997 - 2000 byla sbírka doplněna o genealogickou kartotéku rodů Moravského Valašska, čerpající z matrik, knih narozených, sňatků a zemřelých.

Do fondu jsou tak zařazeny výzkumné zprávy z etnografických výzkumů objektů v terénu.

### *Fond písemnosti a tisky obsahuje zejména*

Pozůstalosti sourozenců Jaroňkových, zakladatelů muzea, dalších členů Musejního spolku, písemnosti z činnosti Musejního spolku, písemnosti k činnosti muzea na poli dokumentačním, prezentačním a metodickým, osobní doklady původních obyvatel expozičních objektů, pohlednice.

### *Podsběrka dokumentace muzea v přírodě s předznamenáním C a 14 951 inv.číslem*

- Územně dokumentuje objekty lidové architektury ze sběrné oblasti muzea, zejména z Moravského Valašska, část z nich, která je zapsána jako národní kulturní památka, je uvedena v části Majetkoprávní vztahy. Kolekce zde zařazených sbírkových předmětů dokumentuje pracovní a technologické postupy při pěstování plodin, chovu dobytka, přípravě jídel, zpracování surovin, zjištěné v terénu a prezentované druhotně v areálech a objektech muzea.
- Zvláštní částí je soubor obrazových a tištěných dokladů o všech aktivitách muzea a také ostatních muzeí v přírodě v ČR i Evropě, programech, výstavách apod.
- Podsběrka je systematicky utvářena od poloviny 70.ých let 20. století, na její koncepci se zejména podíleli PhDr. Jaroslav Štika, CSc. a PhDr. Jiří Langer, CSc. spolu s dalšími specialisty.

- V obsahu sbírky najdeme stavby, nářadí, nástroje, oděvy, kopie staveb, rekonstrukce předmětů z domácnosti, zvykoslovných artefaktů apod. Doprovodnou kolekci tvoří dokumenty k prezentaci zvykosloví a folklóru v areálech. Sbíрка je permanentně doplňována ve všech skupinách dokladů. K 31.12.2002 pečoval Etnografický útvar o 119.144 evidenčních jednotek sbírkových předmětů, když při zápisu do CES došlo k odstranění administrativní chyby v číslování. Roční přírůstek činil 978 inv.čísel s 1115 předměty zejména do podsbírkou etnografické a do podsbírkou dokumentace muzea v přírodě. Celkem byla na nákup sbírkových předmětů vynaložena částka 144 448, což je necelá polovina částky z roku 2001 (336.639 korun). Z finančních důvodů byla odmítnuta mj. nabídka nábytkového souboru podle návrhu Dušana Jurkoviče, který by mohl tvořit základ expozice v objektu Maměnka, jehož rekonstrukce se chýlí ke konci. Také v roce 2002 byl sbírkový fond obohacen o řadu darů, z nichž nejvýznamnější byla kompletní dílna galanterního klempíře pana S. Poláška z Rožnova, dále to byly plastiky současných řezbářů, návrhy na malovaný porcelán Karla Solaříka st. aj.

## Dokumentace

- Po celý rok pokračovalo odborné zpracování archivu bývalého Ústřední lidové umělecké výroby. V dubnu 2002 byl instalován firmou BACH program pro počítačové zpracování fondu, vytvořený v Národopisném odd. NM dr. Langhammerovou. Díky možnosti práce mimo hlavní úvazek navedli odborní pracovníci Etnografického útvaru do konce roku do programu prvních 5500 položek z celkového počtu 19800, které byly dosud připraveny formou lístkového katalogu. Po několika konzultacích s autorkou programu bylo zkušebně prováděno také skenování originálních vzorníků výšivek, tkanin, krajk, které jsou součástí fondu. V prosinci byla zpracována závěrečná zpráva o dosavadním postupu prací, která byla předložena MK ČR. Zpráva je přílohou Výroční zprávy.
- Fotograficky bylo zdokumentováno 547 položek, ve vztahu k počtu získaných přírůstků nebylo dosaženo rovnováhy a fotografování zaostává. Výsledek je nutno hodnotit z hlediska celoročního provizorního provozu fotoateliéru, který také trpěl rozříštěním práce na tři místa v důsledku rekonstrukce budovy. V polovině roku započala příprava nového detašovaného fotopracoviště ve Skladu Frenštát, jehož vybavení pro fotodokumentaci sbírkových předmětů nebylo realizováno podle požadavků kvalitní práce.
- Také fotoarchiv byl podroben v části negativů, zachycujících sbírkové předměty, rozsáhlé kontrole. Zejména porovnávání dokumentárních snímků s konkrétními předměty při revizi a přenesení do skladu Frenštát bylo velmi náročné. Dále pokračovalo velmi pracné ověřování údajů v počítačové databázi a porovnávání s údaji o předmětech. Postup, který kurátorka fondu zvolila je velmi pracný, ale vylučuje další chyby.
- Výrazně se zlepšuje obsahová stránka fotoarchivu, řada snímků byla použita na nové pohlednice, vydané vlastním nákladem v několika sériích, do publikací vydávaných jinými subjekty, pro kalendáře.
- Sbírková a studijní knihovna, zaměřená na etnografickou literaturu a obecně na sběrnou oblast muzea, nabízí na 14.445 svazků a je využívána bohatě pracovníky muzea, omezeně již druhý rok i externisty. Celkem bylo do knihovního fondu zapsáno 255 sv. tiskovin a 25 AV nosičů. Do programu LANIUS bylo zkatalogizováno 822 knihovních jednotek a 2043 rešerší. Interně bylo zapůjčeno 1160 svazků, externě 237 svazků. Na nákup knih byla využita částka 28.262 Kč.
- V závěru roku 2000 došlo v souvislosti s novou zřizovací listinou a personální změnou na místě knihovníka ke změně koncepce knihovny, která je budována jako dokumentační pracoviště pro problematiku lidové kultury sběrné oblasti a informační a metodické centrum pro muzea v přírodě v ČR. V polovině roku požádalo muzeum o registraci knihovny ve smyslu zákona o knihovnách. Žádostí bylo vyhověno a knihovna tak splnila jednu z podmínek pro poskytování účelových dotací na rozšiřování knihovnických a informačních služeb. Na jaře obdrželo muzeum subvenci ve výši 90.000,- Kč na vybavení knihovny novými PC a vytvoření místa pro externí klienty. Část prostředků byla určena na instalaci potřebných programů k zapojení katalogu knihovny do celostátní knihovní informační sítě v rámci programu VISK 3. V přidělené dotaci bylo počítáno s částkou na smlouvu pro rešeršistu. Práce na excerpci regionálních publikací pro databázi se ujala bývalá knihovnice paní Vanda Vrlová.
- Knihovna trpěla po celý rok provizorním uložením v náhradních prostorách, které jsou mimořádně vlhké s minimálně vhodnými podmínkami pro uložení zejména historické knihovny. S umístěním knihovny na původní místo v budově ředitelství se nepočítalo, ale v závěru roku započala projekční příprava rekonstrukce objektu na Palackého ulici, který dosud sloužil jako depozitář sbírek, které budou přeneseny do Skladu Frenštát. Proto bylo místo pro klienty knihovny dočasně vytvořeno mimo prostory knihovny v přízemí budovy ředitelství.



- Díky mimořádnému pochopení Státního ústředního archivu v Praze - Chodově a Ing. Ďuroviče probíhala od druhého čtvrtletí postupná desinfekce všech starých tisků a časopisů, které tvoří sbírkový fond knihovny, před jejich trvalým uložením ve skladu Frenštát. Desinfekce pokračovala i po povodních, kdy se pracovníci archivu soustředili na likvidaci následků škod na knihovnách jiných institucí. Při tomto přemístění byla provedena inventarizace, doplňování katalogizačních záznamů a kontrola technického stavu. V závěru roku byly poznatky z inventarizace využity při zpracování žádosti o finanční dotaci na restaurování prvních, nejvíce poškozených svazků. Bohužel se z provozních důvodů i nadále omezovaly radikálně služby veřejnosti.
- Řada předmětů byla do sbírky muzea darována, jednalo se zejména o oděvní součásti k ženskému kroji a kroji dětí, vybavení domácnosti, část zemědělského inventáře, práce současných řezbářů. Nejvýznamnějším darem byla klempířská dílna S. Poláška. Pro dárce byla zřízena graficky pojednaná darovací listina, jména dárců jsou prezentována na internetových stránkách, všichni obdrží volnou vstupenku na celý kalendářní rok.
- Pokračovala sbírková dokumentace tvorby současných řezbářů, vyšivaček v rámci realizace výzkumného programu "Rožnovská výšivka", významně se rozšířila kolekce zemědělského nářadí a strojů, nábytku a oděvů.  
Ve sbírkové oblasti nebyly, na rozdíl od minulých let, konány systematické sběrové akce ani záchranné sběry, vzhledem k tomu, že velký díl pracovního času všech odborných pracovníků byl věnován inventarizačním sbírkovým souborům a zejména přemístění pracoven a sbírek v rámci dokončení nových prostorových kapacit (pracovny v budově ředitelství, sklad Frenštát).
- Pracovníci útvaru poskytli v průběhu roku 217 odborných konzultací studentům a regionálním badatelům, spojených s excerpcí a zápůjčkami literatury a údaji o sbírkových předmětech. Nároky na zápůjčky zejména fotografií meziročně stoupají, v průběhu roku přes provizorní pracovní podmínky bylo provedeno 2458 excerpcí v katalogu a vyhledání snímků pro externisty a trojnásobek počtu pro potřeby pracovišť muzea a prezentaci
- Celkem bylo 15 externím subjektům zapůjčeno zejména na výstavy a do expozic 260 předmětů. Z toho 126 předmětů badatelům.
- Konzervace sbírek probíhala za velmi svízelných personálních podmínek v nedostatečně vybaveném objektu tak jako v minulých letech. V době přípravy nové organizační struktury muzea byl také nově zpracován program komplexní péče o sbírkový fond, který počítá s realizací nového pracoviště v přízemním traktu Skladu Frenštát. Celkem bylo za rok ošetřeno 753 nových přírůstků, dílnami prošlo a bylo ošetřeno 5596 sbírkových předmětů mimo exponáty, instalované v expozičních objektech.
- V únoru byl převeden do majetku muzea objekt ve Frenštátě, kde bylo okamžitě vy-tvořeno provizorní konzervátorské pracoviště pro opakované ošetření sbírek, které byly pře-váženy z nejvíce ohrožených prostor k uložení v nových podmínkách. V průběhu roku se tato akce, na níž se podíleli kromě konzervátorů také noví pracovníci převedení spolu s objektem, týkala více jak 7000 předmětů (sklo, keramika, část porcelánu, nářadí na zpracování vláken, nábytek, svítidla, voskové a cínové předměty). Většina předmětů byla po ošetření nově uložena.
- Z vlastních prostředků muzea byla pořízena polovina závěsného systému pro uložení sbírky obrazů, náklad činil téměř 500.000,- Kč.
- V druhé polovině roku započala příprava rekonstrukce vybraných prostor v přízemí Skladu Frenštát na moderní konzervátorské pracoviště. Na přípravě náročného projektu se podíleli zejména vedoucí konzervátorského odd. Michal Chumchal a Mgr. Markéta Střeščíková, která nastoupila do oddělení v říjnu 2002. Zároveň byly uvolněny prostředky na vypracování studie využití objektu, který podle dodaných podkladů zpracovala Elektroprojekta Rožnov p/R. Studie se stala výborným podkladem pro zpracování investičního záměru a také zpracování požadavků na dotaci, sloužící pořízení vybavení dílen a laboratoře. Vybavení pracoviště bylo rozšířeno o myčku a nerezové vany, které byly hrazeny z účelové dotace MK v rámci programu ISO
- Z vlastních prostředků bylo uhrazeno restaurování sedací soupravy ze sbírky lékárníka Kloudy. Souprava sestává ze dvou křesel a pohovky, práce byly svěřeny Pavlu Storzerovi, restaurátorovi nábytku z Jistebníka, Náklad na celou akci včetně nového čalounění činil 170.000 Kč. Z účelové dotace MK ČR nebyly poskytnuty žádné prostředky.

### Pracoviště ISO

- Prostředky na rozvoj pracoviště ISO byly v roce 2002 poskytnuty na zakoupení části nutného vybavení pro oddělení péče o sbírky - nerezové vany, tlaková myčka, regály. Nebyly akceptovány požadavky na

doplnění PC s potřebnými programy evidence a dokumentace, vybavení depozitářů měřicí technikou a nábytkem na uložení sbírek.

- Požadavky na pořízení dokumentace z jiných muzeí nebyly předloženy.
- Záznamy navedené do počítače byly několikrát použity při zcizení sbírek, při inventarizaci fondů, vyhledávání vhodných předmětů pro prezentaci.  
Jiná muzea nepožádala o spolupráci při provádění záznamů o sbírkách. Žádný jednotlivec nepožádal o povolení vývozu.
- V závěru roku bylo v rámci programu ISO požádáno o poskytnutí finančních prostředků na vybavení depozitáře a konzervátorského pracoviště na rok 2003 v novém skladě ve Frenštátě, na vybavení depozitářů regály na uložení obrazů, lidového umění, plastik, hraček, zvykoslovných předmětů, nábytku v nových prostorách.  
Dále byly nárokovány účelové prostředky na vybavení fotodílny ve Frenštátě, instalaci EPS a EZS v dalších objektech, výměnu střechy nad depozitními objekty, restaurování starého tisku a dvou obrazů z kostela sv. Anny a nákup nábytkového souboru podle návrhu D. Jurkoviče.
- Muzeum je pověřenou organizací MK ČR, která vydává povolení k vývozu předmětů podle Zákona o vývozu předmětů kulturní hodnoty v oborech tradiční zemědělství, řemesla a etnografika. V roce 2002 byl vznesen jeden požadavek, který ale byl stažen zpět. Vedením agendy je pověřen náměstek pro odbornou činnost.

## Činnost Technického útvaru

Technický útvar zajišťuje vedle rekonstrukcí a oprav expozičních a provozních objektů také specializované stavební práce soustředěné v roce 2002 na výstavbu vozovny. Do kompetence útvaru náleží také doprava, energetické hospodářství, bezpečnost práce, požární prevence a centrální sklad. V jarních měsících přešla do provozního útvaru péče o ostrahu objektů a monitoring.

## Rekonstrukční práce a opravy objektů

*Práce se soustředily na několik rozsahem výjimečných akcí:*

- Rekonstrukce v budově ředitelství na Palackého 147 si vyžádaly stavební kapacity vlastní i dodavatelské. Práce byly dokončeny až na drobné nedodělky v září 2003, jejich postup značně svazoval omezený přísun finančních prostředků, vázaný na peníze, získané z vlastní činnosti. V říjnu byla provedena nová krytina, ale nezbylo na rekonstrukci suterénu a zejména na rekonstrukci historické fasády.
- Nákladem téměř 3 miliony Kč pokračovaly práce na rekonstrukci objektu Maměnka, části Pusteven. Zejména byly provedeny barevné výmalby interiérů a obložení, provedena větší část dřevěných podlah. K dokončení chybí ještě 9 milionů korun, aby mohl být objekt zpřístupněn veřejnosti včetně zázemí (nábytek, EZS, EPS, parkoviště). Práce byly prováděny převážně dodavatelsky.
- Stejně profesně i finančně náročným úkolem je pokrytí šindelových střech expozičních objektů, které jsou v havarijním stavu. Vzhledem k nedostatku prostředků byla realizována pouze výměna krytiny na lisovně v Mlýnské dolině, části střechy kostela a kuchyně Hospody Na posledním groši v areálu Dřevěné městečko. Z finančních důvodů se nepodařilo zajistit výměnu nejvíce poškozené střechy na patrové barokní sýpce, kde je uložen sbírkový nábytek. Rozsah plochy a náklad na šindel byl nad možnosti provozních prostředků muzea (cca 900 m<sup>2</sup>, tj. zhruba 1,500.000,- Kč). Žádost o finanční příspěvek nebyla ze strany MK ČR akceptována již počtvrté.
- V polovině roku započaly nutné terénní úpravy a vyzdívka sloupů kopie vozovny z Ostravice, která je umístěna v blízkosti objektu Sušák a areálu Mlýnská dolina. V zimním období pak příprava krovu a krytiny, aby v roce 2003 byl objekt stavebně dokončen a začala realizace expozice věnované lesům ČR.
- Projekčně byla dokončena rekonstrukce objektu "Sušák", na jehož generální opravu byla získána dotace ze státního rozpočtu. Ve správním řízení byl upraven územní plán a byla naděje, že po výběrovém řízení započne nejrozsáhlejší stavební akce v historii muzea včas. Nestalo se tak, výběrové řízení nemohlo být realizováno a všechny nutné činnosti vedoucí k zahájení stavby byly přesunuty na rok 2003 s výjimkou sanačních prací, realizovaných v závěru roku dodavatelsky
- V nově získaném objektu Skladu Frenštát byla instalována ve dvou podlažích EZS a EPS díky přidělené účelové dotaci, dvě podlaží byla vyklizena, vymalována a upravena pro potřeby ukládání sbírek. V podzimních měsících byl rekonstruován služební byt, který vyřešil obsluhu EZS v nočních hodinách.

Jak již bylo zmíněno, byla na náklady muzea zpracována studie využití a rámcový rozpočet na úpravu prostor, novou střešní konstrukci, zateplení a nové instalace.

- Pracovníci útvaru zhotovili v zimním období nové prodejní stánky pro externí prodejce, které byly umístěny v areálu Dřevěného městečka, upravili a zprovoznili zde WC a vyřešili osvětlení kolem nově vydlážděné komunikace tamtéž, když že podle vlastního návrhu zhotovili dřevěné stojany pro svítilny.
- V expozičních areálech byla největší pozornost věnována úpravám na hamru v Mlýnské dolině, kde byla dokončena výměna kol a úprava náhonů

### Stavebně technická dokumentace

- Po celý rok probíhala kolaudační řízení expozičních objektů, k nimž bylo třeba připravit celou řadu podkladů, doplnit zaměření atd. Oddělení dokumentace dokončilo revizi archivu stavebně technické dokumentace, která nebyla dosud prováděna a všechny materiály byly znovu přehledně uloženy a popsány. Vzhledem k nedostatku vybavení PC nebyl ke zpracování použit příslušný program BACH evidence, který by umožnil provázanost s ostatními databázemi.
- Pokračovala také stavebně technická dokumentace vybraných objektů lidové architektury v obcích sběrné oblasti muzea. Postupně byly zaměřeny a zpracovány plány včetně fotografické dokumentace a technické zprávy objektů:
  - Valašská Bystřice - obytné stavení čp. 62
  - Český Těšín - ledovna
  - Vidče - obytné stavení čp. 8
  - Hutisko-Solanec - obytné stavení čp. 52
  - Zubří - obytné stavení čp. 65
  - Zubří - obytné stavení čp. 127
  - Frýdek - kaplička
  - Místek - Boží muka
  - Raškovice - obytné stavení čp. 62
  - Zubří - obytné stavení čp. 237

Projektční práce se zaměřily na doplnění projektové dokumentace pro kolaudační řízení, rekonstrukční práce a stavební úpravy jednotlivých objektů.

- *Jednalo se zejména o :*
- Vypracování situačního plánu pro vozovnu.
- Zaměření prvků pro rekonstrukci fasády na budově ředitelství.
- Vypracování projektové dokumentace pro stavební dvůr.
- Doplnění stavebně technické dokumentace Skladu Frenštát, včetně projektu stavebních úprav bytu.
- Zaměření prodejních stánků v Dřevěném městečku.
- Zaměření stávajícího stavu amfiteátru ve Valašské dědině .
- Studie rekonstrukce objektu Palackého 581.

### Služby zajišťované Technickým útvarem

- Podle rozhodnutí z roku 2001 byl do struktury útvaru začleněn centrální sklad, stejně jako v minulých letech zajišťoval útvar dopravu, energetické hospodářství, požární ochranu. Po zkušenostech s organizováním záchranných a preventivních prací při živelných pohromách byl pan Ivan Vaculín pověřen odpovědností za přípravu organizace v mimořádných situacích a zpracováním zásad pro evakuaci ohrožených sbírek v případě živelné pohromy.
- Oddělení dopravy, jehož práci zajišťovali pouze dva řidiči, bylo vybaveno novým skříňovým nákladním automobilem IVECO, který svým vybavením odpovídá potřebám transportu sbírek. Je využíván zejména pro přesun sbírkových souborů do Skladu Frenštát a při sběrových akcích Etnografického útvaru.

Podle výkazu, který je přílohou Zprávy o činnosti Technického útvaru, meziročně stoupá počet najetých kilometrů služebními auty. Spotřeba energií je v rovnováze dle odběrových diagramů, i když šetření a hospodárnost jsou příkazem každého dne.

### Činnost provozního útvaru

Provozní útvar muzea, který zabezpečuje širokou škálu služeb pro veřejnost i ostatní útvary, prošel v průběhu roku personálními a organizačními změnami, které si vyžádaly stále se zvyšující nároky na jeho práci. Jednalo se o převzetí nepřetržitého monitoringu v souvislosti s instalací a zprovozněním zabezpečení objektů, od 1.7. pak vytvoření samostatného oddělení ostrahy, dále rozšíření nové formy prezentace expozic ve Valašské dědině, rozšíření počtu realizovaných programů. Do kompetence náměstka náleží také účastníci CVS a krátkodobé pronájmy stravovacích služeb. Útvar zabezpečuje prostřednictvím zemědělského oddělení péči o hospodářská zvířata, travní porosty, dřeviny a ukázková políčka.

Dále je součástí útvaru oddělení programů a propagace, které se potýkalo s personálními změnami včetně odchodu vedoucího Mgr. Tomáše Grosse.

Snad nejkomplicovanější činnost má oddělení péče o návštěvníky, jehož vedoucí byla po celý rok nemocná a přijatá zástupkyně - Mgr. Dagmar Křivánková, neměla s takovým rozsahem průvodcovské práce zkušenosti. Vzhledem ke zvyšující se návštěvnosti je nutno k zajištění, zejména průvodcovských služeb, spolupracovat s velkým počtem sezónních zaměstnanců.

### Zemědělské oddělení

Důležitou součástí provozu muzea je zemědělské oddělení, které se věnuje péči o zeleň v areálech, pěstuje tradiční plodiny, které jsou součástí expozic na políčkách ve Valašské dědině, stará se o chov hospodářských zvířat, pečuje o travnaté plochy v areálech. Dominantou je chov ovcí plemene Valaška, včetně péče o výběr bahnic a bonitaci chovu. V průběhu roku se pracovníci oddělení starali o 36 bahnic, 2 berany a 36 jehňat, dále o pár koní, krávu a jalovici, kozy, drůbež a králíky. Celková rozloha areálů a ploch, o které se oddělení stará přesahuje 65 ha. Produkce není zaměřena na výnosy, přesto bylo dosaženo soběstačnosti v produkci sena. Slabinou zůstává personální složení zaměstnanců a velmi omezené možnosti účasti na programech, zaměřených na prezentaci tradičních způsobů práce na poli a ostatní zemědělské práce ( příprava expozic k programům, péče o tradiční obiloviny, sortiment léčivých rostlin). Problémem se např. v roce 2002 stala mimořádná úroda jádrového ovoce v areálu Valašská dědina a ochrana porostů obilovin před volně se pasoucími ovci. Pracovníci oddělení se významně podíleli na přípravě a realizaci druhé výstavy tradičních odrůd ovoce, která se konala v říjnu. (Komisař výstavy Mgr. Radek Vlč).

### Oddělení služeb návštěvníkům

Oddělení služeb návštěvníkům zajišťovalo standardní průvodcovské služby v třech cizích jazycích (angličtina, němčina a ruština) ve všech areálech. V průběhu roku byl akceptován návrh vedoucí odd. služeb návštěvníkům na jmenování odpovědného garanta služeb v areálech z řad stálých průvodců: pro Dřevěné městečko to byla Alena Divínová, pro Mlýnskou dolinu Jan Krcha a pro Valašskou dědinu Blanka Vašková. Celkem pracují v oddělení 4 stálí průvodci. V letních měsících je jejich počet doplňován o demonstrátory a sezónní průvodce, jejichž počet dosahuje ve vrcholné sezóně až 40 osob za měsíc.

S problémy se potýkali zejména průvodci a demonstrátoři ve Valašské dědině, kde byla již po druhé realizována volná prohlídka. Kvalita služeb byla veřejností velmi pečlivě sledována také proto, že od počátku sezóny bylo zvýšeno základní vstupné v průměru o 10,- Kč/osoba/areál. Zvýhodněné vstupné pro rodiny s dětmi bylo ponecháno, stejně jako okružní vstupenka pro všechny tři areály. Byla zavedena praxe příplatků za průvodcovské služby v cizím jazyce, ty však byly požadovány poměrně zřídka.

### Oddělení LUV

Oddělení lidové umělecké výroby se potýkalo s personálními problémy - počet jeho pracovníků v průběhu roku rychle klesal, na konci prosince rozvázal pracovní poměr také vedoucí pan Jan Štefela. Oddělení se podílelo, stejně jako v jiných letech, na zajištění provozu při programech Valašského roku, mimo jiné stavěním stánků pro všechny pořady v areálech. V dílně se zhotovují dle osvědčených vzorů upomínkové předměty pro prodejnu muzea (malování soustružených panenek, truhliček, výroba topůrek pro valašky, vypalování valašek). Vzhledem k potřebě vybavit rekonstruovanou budovu ředitelství atypickými zařizovacími předměty, věnovali se pracovníci oddělení této činnosti v 2. pololetí velmi intenzivně.

## Oddělení programů a propagace

Pro celkovou prezentaci muzea na veřejnosti je klíčovou záležitostí bezchybná práce oddělení programů a propagace. Jeho činnost obsahuje širokou škálu činností od tvorby a zajišťování programů Valašského roku včetně festivalu Rožnovské slavnosti, také tvorbu výtvarné stránky všech tiskovin, aranžování výkladů v prodejně, kontakty s médii, uzavírání smluv s účinkujícími. Činnost oddělení trpěla po celý rok velkou fluktuací pracovníků jak ve výtvarnické dílně, tak ve skupině programových pracovníků. V srpnu ukončil své působení v muzeu vedoucí oddělení Mgr. Tomáš Gross, jeho dočasným zástupcem se stal dr. Radek Hasalík. Oddělení se podílelo na obsahu a zajištění vydání celoročního programu Valašský rok 2002, který obsahoval nabídku 51 pořadů od února do prosince. Dále byly realizovány tisky jazykových verzí stručného průvodce po areálech muzea a dodavatelsky Kalendář na rok 2003, prezentující sbírku porcelánu z dílny sourozenců Jaroňkových.

## Oddělení ostrahy

V polovině roku bylo vytvořeno samostatné oddělení ostrahy muzea se 13 pracovníky. Zajišťuje ostrahu objektů a areálů po 24 hodin denně obchůzkami, monitoringem elektronicky zabezpečených objektů, pracovníci oddělení pracovali jako dozorcí ve výstavě "Poznávejte s námi zmizelý svět". Vedoucím oddělení byl jmenován pan Ladislav Vala.

Na práci muzea se podílela řada vojáků civilní vojenské služby, kteří pracují v provozu areálů, v zemědělském oddělení, konzervačním oddělení. Jejich počet se však v průběhu roku, vzhledem k nedostatečné kázní mnohých a také vysokým nárokům na finance, začal postupně snižovat.

## Prezentace

- Trvalou formou prezentace sbírkového fondu jsou expozice muzea. V současné době nabízíme návštěvníkům 4 instalované objekty s 21 prostorami s tématickými expozicemi v Dřevěném městečku, 5 objektů s 8 prostorami v Mlýnské dolině a 15 objektů s 36 prostorami v areálu Valašská dědina o celkové ploše 2604 m<sup>2</sup>. V průběhu roku nebyla předána žádná nová expozice. Novinkou bylo zpřístupnění areálu Valašská dědina o prvních květnových víkendech ještě před oficiálním zahájením sezóny. Výhodou pro návštěvníky je téměř celoroční provoz Dřevěného městečka (s výjimkou listopadu), včetně prodejny a restauračního zařízení.
- Expozice Dřevěného městečka a Valašské dědiny byly při příležitosti významných dnů v lidovém obřadním kalendáři upraveny jak doplněním sbírkovými předměty, tak obřadním pečivem a zvykoslovnými artefakty (rostliny, ratolesti) k Masopustu, Velikonocům, Anenské pouti a Vánocům. V případě Vánoc a Mikulášského podvečera se např. v areálu Valašská dědina jedná o 9 obytných objektů a hospodářské dvory, 10 typů činností a ochutnávky tradičních pokrmů s více jak 450 předměty, v Dřevěném městečku o 3 objekty (Billův dům, kostel a fojtství) s více jak 220 předměty, vánočními stromky, ratolestmi a pečivem.
- Celoroční nabídka víkendových programů a folklórních festivalů obsahovala celkem 51 akcí nejrůznějšího charakteru, z toho čtyři mezinárodní festivaly - Rožnovské slavnosti, Rožnovská valaška, festival armádních souborů, Jánošíkův dukát - festival slovenských souborů v ČR a 6. ročník Romské písně pod patronací Demokratické aliance Romů. Festivalů se účastnila celé řada oficiálních hostů. Záštitu nad Rožnovskými slavnostmi převzala senátorka dr. Jaroslava Moserová, která se také programů v pátek účastnila, sobotnímu programu byl přítomen ministr školství Eduard Zeman. Záštitu nad programem Slabikář devatera řemesel převzala Česká komise UNESCO a nad festivalem Romská píseň převzal ministr kultury Pavel Dostál, který byl také odpolednímu programu přítomen.
- Při pořadech, zaměřených na ožívování starých způsobů práce, řemesel a zvyků, kterých bylo v Dřevěném městečku a Valašské dědině celkem 9, byly využity původní nástroje, oděvní součásti, nářadí a výjimečné mechanismy - např. žentour nebo benzinové motory a stavební stroje. Jejich používání však naráží na evidenční problémy s tzv. "pomocnými fondy", které se nepodařilo přes usilovná jednání s MK ČR dořešit, a pro tento účel musí být vytvářeny se značným finančním nákladem samostatné kolekce předmětů, vedené v operativní evidenci.
- Nejvíce navštívenými byly zvykoslovné programy Masopust, Velikonoce, Pout' ke sv. Anně a programy zaměřené na staré způsoby práce a řemesla. Např. Pekařská sobota, Den hrnčičů, Den řemesel a setkání kovářů. Velkému zájmu se těšily Dožínky v areálu Valašská dědina v podání vesnické folklórní skupiny z Valašské Bystřice.
- Denní přehled návštěvnosti v jednotlivých areálech ukazuje soustředění zájmu veřejnosti na programy zaměřené na prodej tradičních výrobků (Starodávny a Vánoční jarmark) a na programy s činnostmi.

Stagnuje zájem o folklorní festivaly. Na program Vánoce na dědině byly zavedeny termínované objednávky pro mimořádný zájem škol z širokého okolí. Pro nezájem veřejnosti byl z programu vyřazen Receptář a nahrazen Svatovítským jarmarkem. Ani ten velký ohlas neměl. Do programu byl poprvé zařazen Běh Emila Zátopka rodným krajem, který byl uspořádán k nedožitým 80. narozeninám legendárního běžce. Konání prvního ročníku by mělo být základem tradice i pro příští léta.

- Již potřetí byly všechny areály muzea zdarma přístupny 18. května - v Mezinárodní den muzeí. Mezi návštěvníky, zejména z nedalekého Polska, je bezplatná prohlídka značně využívána, podle odhadu navštívilo muzeum téměř 5000 osob, z nichž mnozí se účastnili zahajovacího programu ve Valašské dědině - "Jaro na dědině". Všechny areály muzea byly zapojeny do akcí Dnů evropského kulturního dědictví, které se konají v září, volný vstup byl již tradičně do areálu Valašská dědina.
- Přetrvávaly problémy s odváděním autorských poplatků OSA, v průběhu roku došlo u organizace k personálním změnám, které vedly k navázání velmi konstruktivního dialogu vedoucího k uzavření záležitostí minulých let a standardnímu postupu obou stran ve vzájemných vztazích. Spor nevyřešila ani AMG, která opět uzavřela jednorázovou smlouvu za všechna muzea ČR s výjimkou našeho muzea.
- Prostřednictvím Asociace muzeí a galerií a Regionálního sdružení Beskydy-Valašsko se muzeum prezentovalo na výstavě Regiontour Brno 2001 ve dvou expozicích, v rámci AMG také s demonstrací činností v samostatné expozici. Poprvé byla expozice muzea, věnovaná tradičnímu vytápění, součástí výstavy INFOTHERMA ve Frýdlantě nad Ostravicí.
- Oddělení propagace je v kontaktu s řadou redakcí celostátních i regionálních deníků, televizními studii a rozhlasovými redakcemi. Zvýšil se počet přímých vstupů režisérů programů do rozhlasových vysílání, které lákají další návštěvníky. Muzeum nemělo štěstí na své tiskové mluvčí a tato část propagace bude vyžadovat profesionální řešení. Na propagaci programů se podílelo regionální rádio Apollo, mediální partner muzea.
- Propagaci akcí muzea výrazně pomáhají samostatné internetové stránky, které jsou návštěvníky vysoko hodnoceny pro svou nápaditou grafiku i obsah. Pravidelně se zde objevují dárci sbírkových předmětů, pozvánky na pořady, průvodci po areálech, nabídka publikací i služeb.
- Pro návštěvníky byla v průběhu první poloviny roku připravována druhá videokazeta o areálu Valašská dědina. Před jejím technickým dokončením neočekávaně zemřel kameraman a režisér Milan Bayer, ale přesto bylo dílo úspěšně dokončeno (autorem libreta byl Mgr. Daniel Drápala, doprovodného textu Mgr. Jiřina Veselská). V závěru roku bylo realizováno multimediální CD o areálech muzea pod patronací sdružení Tradice.
- Publikační aktivity muzea se omezily na vydání drobné brožury Radka Hasalíka Valašský Slavín a jazykových mutací stručného průvodce po muzeu. Na počátku roku byl vydán a distribuován 4. díl monografie Těšínsko, věnovaný lidovému umění. Pro prodejnu byly realizovány první tři série barevných pohlednic z jednotlivých areálů, snímky byly převážně převzaty z muzejního fotoarchivu. Grafické řešení i kvalita snímků se setkaly s velkým ohlasem. V polovině roku byl vydán již druhý kalendář propagující sbírku sourozenců Jaroňkových, věnovaný malovanému porcelánu. Ke své propagaci je zakoupila řada podniků v Rožnově i Městský úřad. K vydání kalendáře na téma Štramberk v díle bratří Jaroňkových byly využity obrazy ze sbírky muzea.
- Muzeum bylo v září hostitelem odborného semináře pracovníků památkové péče z České a Slovenské republiky, na téma Ochrana památek roubené architektury. Pořadatelem semináře a exkurse po památkách lidového stavitelství byl vedle muzea také Státní památkový ústav v Praze, záštitu převzal přednosta Okresního úřadu ve Vsetíně, pan Miroslav Mírny. K semináři instalovali pracovníci Památkového ústavu v Žilíně výstavu o sakrálních roubených stavbách ve střední Evropě. Třidenního programu se účastnilo 158 specialistů, kteří přednesli více jak 40 referátů a diskusních příspěvků. Přednesené referáty spolu s obrazovou dokumentací budou vydány SPÚ v samostatném sborníku.
- Stalo se již pravidlem, že k programům zaměřeným na oživení starých způsobů práce a prezentaci sbírek, byly připraveny příležitostné tisky, informující návštěvníky o původu předmětů, povaze činností i o těch, kteří ještě různé práce dovedou. Jejich autory jsou zpravidla režiséři programů, grafické zpracování a tisk realizuje oddělení propagace.
- Na rozdíl od minulých let se podařilo připravit výjimečné výstavní akce. Protože od počátku jara začalo přemísťování vybraných sbírkových souborů do Skladu ve Frenštátě, mohlo být přízemí panské sýpky v Dřevěném městečku opět využito pro instalaci výstavy, čerpající z bohatých sbírkových fondů, které se v expozicích málo využívají. Volba padla na dokumentaci zpracování tradičních materiálů a nové přírůstky do sbírky. Téměř každého v instalaci zaujala provozuschopná dílna na výrobu klempířského galanterního zboží (vany, pečící formy, hrotky lampy apod.), darovaná pan S. Poláškem z Rožnova.

Dále ukázky tradičního zpracování dřeva, potiskování tkanin atd. Velkému zájmu veřejnosti se těšila ta část výstavy, věnovaná získávání nových předmětů v terénu a činnostem spojeným s jejich zařazením do sbírky (dokumentace, konzervace, uložení, prezentace). Autorkami výstavy byly Mgr. Marie Brandstettróvá a Mgr. Jiřina Veselská, na přípravě a instalaci se podíleli všichni pracovníci Etnografického a Provozního útvaru.

- Na počátku července byla v Janíkově stodole a expozičních objektech poprvé na půdě muzea realizována výstava Nejkrásnější lilie z celého světa. Její exponáty, realizaci a provoz zajistila organizace ČZS Liliium z Brna. Podzimní výstavní program obohatila druhá výstava starých odrůd ovoce, připravená s Mendlovou zemědělskou univerzitou v Brně a její Katedrou sadovnictví v Lednici. Komisařem obou výstav byl Mgr. Radek Vlč.
- Zvláštní pozornosti veřejnosti se dostalo nově nabízené službě - možnosti uzavřít sňatek v historickém objektu radnice z roku 1770 v areálu Dřevěné městečko nebo v jizbě domu z Nového Hrozenkova ve Valašské dědině. Občanský sňatek byl vždy konán po dohodě s místní matrikou.
- Bohatá nabídka programů se odrazila ve zvýšení návštěvnosti na celkových 384 076 osob, což je v porovnání s rokem 2001 meziroční nárůst o 11 %. Zvyšování návštěvnosti má však své expoziční limity, kdy hranice 400 000 návštěvníků v jedné sezóně považují konzervátoři a kurátoři sbírek za únosnou mez z hlediska technického stavu vystavených exponátů a udržení jejich fyzického stavu na odpovídající úrovni.

### Spolupráce s jinými institucemi

- Valašské muzeum v přírodě je stálým členem Svazu evropských muzeí v přírodě, IOV a Mezinárodní organizace zemědělských muzeí (AIMA), jejíž sekretariát hostíme. Ředitel muzea Ing. Koukal CSc. zde zastává funkci prezidenta.
- Mgr. Veselská byla jmenována členkou komise pro udílení titulu Nositel tradice na čtyřleté funkční období. Spolu s dr. Štikou byla jmenována členkou komise pro udělování Ceny ministra kultury v oboru lidová tradice a folklór.
- Muzeum se aktivně podílí na práci Kolegia muzeí v přírodě AMG, kde je zastupovala Mgr. Jiřina Veselská, a také Etnografické komise, kde po Mgr. Šimšovi nás zastupuje Mgr. Lenka Kučerová. Etnografický útvar je pro Asociaci muzeí a galerií garantem zpracování pojmosloví etnografických sbírek. V průběhu roku byla dokončena obrazová příloha pojmosloví oděvu a dokončen heslář pojmosloví nábytku. K němu bylo pořízeno prvních 30 kreseb. Na jednání Etnografické komise bylo muzeum pověřeno koordinací pojmosloví řemesel.
- Pokračovala velmi úzká spolupráce s vysokými školami - v průběhu roku absolvovalo u nás svou terénní a muzejní praxi 10 studentů z Ústavu evropské etnologie Filozofické fakulty MU v Brně a Ústavu historie a muzeologie Slezské univerzity v Opavě. Pracovníci muzea byli konzultanty a oponenty 8 bakalářských a magisterských prací.
- Muzeum spolupracuje s Vlastivědným muzeem ve Vsetíně při vydávání kulturní revue Valašsko. Významná je také spolupráce s Muzeem Těšínska na vydávání monografie Těšínsko.
- Odborní pracovníci muzea byli členy poradních orgánů v jiných muzeích (Nový Jičín, Vsetín, Zlín, Mikulov, Český Těšín, Olomouc), podíleli se na práci redakčních rad časopisů ( Český Těšín, Mikulov, Vsetín).
- Velmi dobře se začala rozvíjet spolupráce s Regionem Beskydy - Valašsko, jehož je muzeum členem a Valašským královstvím, které se podílelo na některých pořadech (Pekař Valašského království, soutěž ve stloukání másla, popularizace Genealogického centra Valašska ). Spolupráce byla navázána v oblasti prezentace muzea se sdružením Tradice. Po mnoho let se rozvíjí velmi úspěšně spolupráce s Folklorním sdružením ČR, jehož je muzeum členem. FOS se podílí na přípravě a realizaci festivalů jak organizačně, tak finančně.
- Jako v minulých letech byl i v roce 2002 partnerem při realizaci některých akcí Valašský muzejní a národopisný spolek, který je mimo jiné spolupřátelům Rožnovských slavností.

### Finance

- Financování muzea, které je příspěvkovou organizací MK ČR, bylo velmi napjaté. Zdrojem příjmu bylo vedle příspěvku MK ČR na provoz vstupné, nájemné ze sezónních stánků s občerstvením v areálech, nájemné z pronájmu restauračních provozů v Dřevěném městečku, Valašské dědině, Pustevnách a sponzorské dary. Na opravu objektu Maměnka přispěl také Okresní úřad ve Vsetíně.

- Jednotlivá místa občerstvení a stylové restaurace byly dány po předcházejících negativních zkušenostech s vlastní hospodářskou činností do pronájmu na základě výsledků veřejné soutěže. Vzhledem k tomu, že kritériem hodnocení nabídek byla cena nabídnutá za pronájem, získal obě restaurační zařízení v Dřevěném městečku jeden zájemce. K úhradě nájemného byl vytvořen splátkový kalendář.
- Příjmy ze vstupného se navýšily o 25%, když bylo od počátku roku zvýšeno základní vstupné do areálů, rodinné vstupné a cena za permanentní vstupenky. Celkem činil výnos ze vstupného 13, 418.110 Kč. Částka za vybrané vstupné se meziročně zvýšila o 3,000.000 korun, v budoucnu ale nelze počítat s jejím dalším zvyšováním vzhledem k ekonomické situaci obyvatel, kteří tvoří zázemí návštěvníků. Celkem činily výnosy muzea za celý rok 21, 245152, 00 Kč, což přesahuje o téměř 2 miliony dotaci zřizovatele, která činila mimo účelové dotace (architektonické dědictví, ISO) 19,546.000,00 Kč. Tato situace, která nemá v domácím ani zahraničním muzejnictví obdobu, brzdí zejména systematickou péči o technický stav objektů v areálech, péči o sbírkové fondy a depozitáře, včetně vybavení. Obtížné financování se odráží zejména v mimořádné situaci ve mzdové oblasti, kdy průměrná mzda v muzeu činí 9.000,- Kč, což jsou pouze 3/5 celostátní průměrné mzdy. Z tabulkových mezd bez jakýchkoliv pohyblivých částek mzdy není možné odpovědně honorovat zejména kurátory sbírek, specialisty v technických profesích, průvodce se znalostmi jazyků, výtvarníky a motivovat je k dalším aktivitám. Zejména specializovaní řemeslníci odcházejí velmi často za často dvoj či trojnásobnou mzdou k jiným subjektům nebo do zahraničí. Zajištění náročných úkolů při rekonstrukcích sbírkových objektů, zpracování sbírek a jejich prezentaci se pak stává neřešitelným problémem.
- Účelové prostředky obdrželo muzeum v rámci programu záchrana architektonického dědictví (Pustevny), v programu veřejných služeb knihoven VISK 3 pro knihovnu na technické vybavení, na dva výzkumné a dokumentační úkoly v rámci programu Dokumentace tradičních řemesel od ORNK MK ČR, z programu ISO pak na zabezpečení objektu Sklad Frenštát a nákup části vybavení pro konzervátorské pracoviště (když částka na nákup digestoře byla vrácena, neboť muzeum nemělo prostředky na doplatek potřebných nákladů).
- Sponzorsky podporovala práci muzea Československá obchodní banka a Pivovar Radegast, významným příznivcem jsou Lesy České republiky, podporující výstavbu objektu pro stálou expozici lesnictví, dále Hasičská vzájemná pojišťovna a někteří další sponzoři, kteří se podíleli na realizaci jednotlivých programů. Nově se do podpory muzea zapojila Severomoravská energetika.

## Závěr

- Přes všechny naznačené problémy spojené s materiálním a personálním zabezpečením provozu, péče o sbírky a prezentaci můžeme konstatovat, že obliba muzea u veřejnosti neklesá, naopak se meziročně zvyšuje počet návštěvníků. Je to jistě vyjádření hodnocení naší odborné a prezentační práce veřejností, které nás může těšit.
- Přes tyto, ekonomicky zřetelně kladné, výsledky se pro nízkou podporu zřizovatele nedostává prostředků zejména na opravy a udržování sbírkových objektů, vybavení nových služeb (knihovna, badatelna). Rok od roku se také zvyšuje finanční náročnost každé opravy, ale prostředky jsou přidělovány v úrovni roku 2000.
- Stejně problematická je nízká úroveň odměňování, která je jednou z příčin vysoké fluktuace. Řada specialistů odchází a je nahrazována mj. také důchodci nebo méně kvalifikovanými, kteří se spokojí s nižším oceněním práce, ale také nepodávají stabilně špičkové výkony. To vede ke stagnaci v rozmanitosti návštěvnických služeb, zajišťování péče o sbírky a objekty, rozšiřování programové nabídky.
- Situace je zvláště alarmující proto, že před pracovníky muzea je celá řada nových úkolů spojených s provozem a nabídkou služeb v rekonstruovaném objektu Sušák, tvorbou nových expozic, koncipováním rozšířeného výstavního programu a tvorbou programů pro specializované skupiny návštěvníků, což vyžaduje angažování odborníků na profesně a pracovní vysoké úrovni, kteří budou očekávat odpovídající honorování. Budou-li tyto nové služby veřejností přijaty s kladným ohlasem, je pouze na jejich kvalitě a formě s jakou je budeme nabízet.
- Přes tato nepříliš optimistická konstatování zůstává faktem, že rok 2002 byl v historii muzea velmi úspěšným z hlediska odborné práce, veřejné prezentace i finančního výnosu.



## Příloha 1: Zpráva o obsahu a stavu zpracování Archivu bývalého Ústředí lidové umělecké výroby, pracoviště Uherské Hradiště ve správě Valašského muzea v přírodě.

Na základě rozhodnutí ministra kultury převzalo Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm materiály dokumentační povahy, které vytvořila pobočka Ústředí lidové umělecké výroby v Uherském Hradišti za dobu své existence. Obdobně pražskou část dokumentačního fondu převzalo Národopisné oddělení Národního muzea v Praze.

Předání písemností a první části fotoarchivu se uskutečnilo v létě 1993, druhá část fotoarchivu, vzorky kraslic, modrotiskové formy a také část nábytku a kartotéčních krabic byla převzata až v září roku 1997.

Převzetí materiálů do správy Valašského muzea v přírodě se dělo na základě projektu, který muzeum předložilo Ministerstvu kultury v roce 1992. Projekt předpokládal nejen fyzické převzetí dokumentačních a obrazových materiálů a jejich uložení, ale také odborné zpracování k následnému dalšímu využití pro praxi (lidoví výrobci) i etnografický výzkum na nově ustaveném pracovišti s příslušným technickým vybavením.

V roce 1994 se začalo (bez jakékoliv finanční podpory ze strany MK ČR) s vybavením pracoviště potřebným inventářem a zejména s odborným zpracováním. Technické vybavení nebylo možné z finančních důvodů získat. Na zpracování archivu se od roku 1994 podílela a dosud podílí odborná pracovnice bývalého oddělení dokumentace Ústředí lidové umělecké výroby - PhDr. Jaroslava Zastávková. Díky tomu, že byla s vývojem dokumentace, její metodikou a možnostmi využití získaných podkladů v Ústředí lidové umělecké výroby velmi podrobně seznámena, mohla k třídění, uspořádání a odbornému zpracování přistoupit velmi zasvěceně.

*Celý fond byl roztříděn a uspořádán do skupin podle vypovídací hodnoty, doby pořízení a další využitelnosti:*

- **Hrubý průzkum: cca 1957 - 1961** - okresy Šumperk, Litovel, Kyjov, Krnov, Nový Jičín, Brno - Bučovice, Místek, Český Těšín, Břeclav, Bruntál, Chodsko (1962 rkp), Hodonín, Opava, Jihlava, Veselí n. Moravou, Vsetín, Rýmařov, Prostějov, Praha - Votice, Gottwaldov (Zlín), Hradec Králové - Náchod, Val. Meziříčí, Val. Klobouky

- **Průzkum:** Chodsko (1963), Místřín, Velké a Malé Repáše a Torysky (ing. V. Bouček), Dobříšsko (Mir. Janotka), Tábořsko, Klatovsko, Herálec, Hlinsko, Kameničky, Studnice, Svratouch, Svatka, Vortová, Rožnovsko, Frenštát

Pro zpracování hrubých průzkumů dostali pracovníci podrobný seznam všech možných řemesel a výrob abecedně seřazený (asi 2 strany), zachycující např. hrnčíře, tkalce, ale i výrobce metel, šindelů, vařech apod. Zaměřili jsme se na současnost a také na minulost. Tak byla zachycena nejen existující výroba, ale i zprávy o tom, kde různé výroby byly a během doby zanikly. Každý hrubý průzkum uváděl historický přehled vývoje daného okresu (z literatury), soupis muzejních materiálů z oborů lidové výroby a řemesla, zápisy z rozhovorů s informátory, případně kresby a fotografie k tématu. Čerpalo se z literatury i terénního výzkumu, který však nebyl moc podrobný. Zpracování materiálů odpovídá i tomu, že průzkumy prováděli většinou studenti (etnografie, historie) s dosud žádnými nebo velmi malými zkušenostmi s terénním výzkumem.

Materiály však obsahují cenné údaje o lidové výrobě, které bychom dnes již nezískali, protože nejsou výrobci ani pamětníci. Shromážděná fakta dávají obrázek o aktuálním stavu lidové výroby v letech 1951 - 1961 i dob dřívějších a mohou sloužit jako neocenitelný studijní materiál. Kompletní soubor hrubých průzkumů Čech a Moravy je uložen v národopisném oddělení NM v Praze s českou částí dokumentace ÚLUV. Dosud však nezačalo jeho zpracování do data-báze. Materiály uložené v naší části dokumentace obsahují průklepy popisů různých výrob, rozhovorů s výrobcí a jiné údaje, které ten který pracovník shromáždil. V případě Chodska se průzkumy opakovaly asi 3x. Chodsko bylo středem zájmu ÚLUV v Čechách a průzkumu se zúčastňovali všichni odborní pracovníci ÚLUV - etnografové i výtvarníci. Procházela se vždy stejná místa (obec, informátoři) a zachycoval se současný stav i vzpomínky informátorů. Záměrem bylo získat bohatý srovnávací materiál o vývoji života na Chodsku. To se podařilo, ale ke konečnému zpracování všech výzkumů již nedošlo.

**Podklady a informace obsažené v oddíle Průzkum obsahují stručnější údaje o dané oblasti - zápisy rozhovorů s informátory, případně popisy výroby (např. modrotisk), ale nejsou zde již materiály o historickém vývoji, údaje z archivů, muzeí apod. Zpracování je také ovlivněno úrovní zpracovatele.**

**Technologie:**

- Svatební koláč z Ostrožské Lhoty
- Pletení na rámu (text + vzorník v materiále)
- Horácké kraslice
- Kamenina
- Místopis a tvarosloví lidové výšivky - oblast Kunovice I., II.
- Místopis a tvarosloví horňácké výšivky na plátně
- Zpracování a využití choroše
- Figurální a zoomorfní motivy v hrnčině a majolice
- Místopis a tvarování štípaného dřeva I. a II.
- Lidové pečivo ze Sklenova
- Kraslice - Ostrožská Nová Ves
- Zdobné techniky dřeva - nábytek

Materiály zachycují stručně slovem dané téma a podstatnou část tvoří fotodokumentace pracovního postupu.

**Studijní materiály:**

- Lidová keramika v ČSSR; Majolika (ing. V. Bouček)
- Textil
- LUV (různé výstřižky)
- Stolničení (Arnoštka Eberhardová - výtvarnice ÚLUV)
- Lidové umění Rumunska I. a II.
- Moravská výšivka v odívání
- Přírodní pletiva jako doplněk interiéru a odívání
- Tvarosloví a zdobné techniky tradiční valaš. hrnčiny (Marie Náplavová)
- Kroje (různé foto, tisk, opisy)
- Dřevo - vrubořez a řezba
- Květiny v bytě (Jarosl. Procházka - výtvarník ÚLUV)
- Kůže
- Drobný materiál (vystřihovánky, spínátka)
- Lidová kultura hmotná na Horňácku
- Tradiční a současný modrotisk (Arnoštka Eberhardová)
- Květiny v bytě II. (Jarosl. Procházka)
- Lidový oděv Slovácka I. a II.
- Různé (hlavně o LUV a UŘ - z tisku)
- Vzory a formy - modrotisk
- Keramika
- Různé výstřižky (LUV, architektura, keramika aj.)
- Výběr vývojových vzorů 1947 - 1967 (z různých materiálů)
- Současná lidová estetika a výtvarná aktivita v Uher. Ostrohu (Ivo Frolec)
- Současná lidová estetika a výtvarná aktivita v Uher. Ostrohu (Ivo Frolec)
- Textil
- Lidová kultura hmotná na Horňácku I.
- Pletiva
- Dřevo

- Keramika
- Stolničení (Arnoštka Eberhardová)
- Lidový nábytek
- Bydlení (literatura)
- Tradice a současnost lidové výšivky
- Kov
- Publikace Slováckého muzea Uherské Hradiště a Muzea Jana A. Komenského v Uherském Brodě

Práce měly sloužit hlavně pro potřeby vývoje ÚLUV. Spadaly do okruhu tzv. "tématických úkolů", které pracovníci výzkumu a vývoje zpracovávali jako studijní materiály výtvarníků ÚLUV k jejich práci.

Úkoly zadával vedoucí vývoje a soustředily inspirační materiály pro výtvarníky k tvorbě výrobků k prodeji v Krásných jizbách. Zpracování navazovalo na inspiraci tradičními materiály a možnostmi jejich upotřebení pro současný interiér, případně odívání. Podstatnou část zde tvoří fotografie z časopisů a knih i fotografie výrobků ÚLUV. Doplněkem je stručný text (spíše poznámky) k danému tématu. Text je rozptýlen mezi fotomateriálem. Materiály o výšivkách přináší i stříhy oděvů, na kterých jsou výšivky použity, údaje o časové náročnosti vypracování jednotlivých formiček a jsou doplněny fotografiemi návrhů s uplatněním tradičních výšivek na výrobcích ÚLUV.

Průzkum pro práci o současné lidové estetice a výtvarné aktivitě v Uherském Ostrohu se zúčastnili všichni etnografové. Zkoumal a zachycoval se současný stav u informátorů různého věku a různých sociálních skupin. V materiálech nám byla předána pouze část fotografické přílohy. Text není (pravděpodobně zůstal u Dr. Ivo Frolce, který byl hlavním autorem). Materiály jsou z hlediska dokumentace lidové tradiční výroby poněkud v pozadí. Avšak pro dokumentaci postupu přípravy a realizace výtvarných návrhů, které následně lidoví výrobci realizovali, nezastupitelný. Jeho zpracování bude velmi náročné a bez znalosti základní údajů o systému práce v ÚLUVu na poli dokumentace a designu nerealizovatelný.

### Vzorníkové knihy:

- Fotografie a nákresy lidové hmotné kultury, architektury, interiérových doplňků, krojů, postupů výroby
- Originální vzorky tkanin, výšivek a krajek
- Knih je podle předávacího katalogu 279.

Z hlediska dalšího studijního i praktického využití nejcennější část fondu. Proto začalo odborné zpracování a katalogizace právě zde, založena samostatná řada inventárních čísel. Zvláštní pozornosti z hlediska zaměření muzea se jeví dokumentace lidového stavitelství, která svým rozsahem a časovým záběrem překvapuje.

### Fotoarchiv ÚLUV:

- Negativy č. 1 - 17475 jsou seřazeny
- Vedle negativů jsou také skleněné desky č. 322 - 402 i nečíslované cca 23 ks
- Kinofilm č. 11375 - 11517
- Barevné negativy 1 - 202 + 5 velkých
- Barevné diapoz. D 001 - D 055

V číselné řadě černobílých negativů nejsou všechna obsazena (zřejmě během provozu a půjčováním ztraceno), některá čísla jsou obsazena dvojmo (starý a nový katalog).

- Karty s pozitivy a popisy zobrazených předmětů, pracovních záběrů, postupů výroby, výrobků tradičních i ÚLUV, staveb, textilu apod.
- Mimo to jsou čteně zastoupeny ceníkové karty s foto výrobků ÚLUV i vzorky tkanin s označením, na kterém pracovišti ÚLUV UH byly vyráběny

Všetchna tato fota na kartách jsou neocenitelným materiálem, protože dokumentují stav výroby ve své době, místa, kde se vyrábělo, výrobce a jejich zručnost. Vedle nových návrhů ÚLUV jsou i kopie tradičních výrobků s využitím tradičních technik (kraslice, keramika, hračky, zdobné techniky dřeva aj.

## Ostatní dokumentace - velké karty

- Vzorky textilu - Slovensko
- Otisky modrotiskových forem (velká zásuvka) z různých muzeí
- Zvykosloví - foto a kresby
- Výroba a návrhy ÚLUV - foto + materiál (textil)
- textil - modrotisk
- oděv - lid. šperky a kování
- výšivka
- Mistři a pracovníci LUV - dotazníky s různými údaji
- Reprodukce Foto z časopisů
- Návrhy a kresby pro soutěže, tisk apod.
- Doklady různé kultury - výstřižky a reprodukce z časopisů
- Fotodokumentace stavby nové budovy ÚLUV UH
- Stavitelství - 7 šanonů - výstřižky z našich i cizích časopisů
- Fotodokumentace výstav ÚLUV (byly dělány většinou k propagaci výrobků ÚLUV v místech, kde nebyly KJ). Dále to byly monotematické výstavy (výšivka) a ilustrace práce jednotlivých výtvarníků ÚLUV (modrotisk, textil, nábytek aj.)
- Rekonstrukce a varianty lidových tkanin: vlněnka, vsetínka, zajíčka (Materiál obsahuje některé údaje k provedení rekonstrukce a vzorky. Rekonstrukce prováděla dílna ÚLUV v Brně - mistr LUV Karel Janák.)

### Postup zpracování a zpřístupnění jednotlivých fondů:

#### Hrubý průzkum 1957 - 1961

##### *Průzkum*

Tyto materiály budou zpracovány přímo do počítačové databáze v roce 2003 v pořadí od okresů ležících ve sběrné oblasti Valašského muzea v přírodě, okresy sousední a ostatní na Moravě, české okresy.

Ke zpracování a evidenci bude použito stejného postupu jako u zpracování vzorníkových knih. Výhodou je již za podpory dotace pořízené technické vybavení, chybí pro budoucnost PC standardní kapacity pro zpřístupnění databáze badatelům.

##### *Technologie*

Materiály mají výrazně studijní povahu a budou zpracovány do databáze až v závěru celého projektu. S důrazem na podrobné zpracování a doplnění popisů u fotografií, zachycujících technologické postupy pro případné využití při obnovování některých tradičních způsobů zpracování přírodních materiálů a vytváření zvykoslovných artefaktů.

##### *Studijní materiály*

Budou zpracovány formou spisovny jako inventární jednotky podle obsahu. Pravděpodobně nebudou až na výjimky součástí nabídky pro badatele a tradiční výrobce. Po zpracování by mohly být eventuelně zařazeny do archivu jako součást podnikového archivu bývalého ÚLUV, který má být uložen v Praze.

##### *Vzorníkové knihy:*

Z hlediska využitelnosti a původnosti materiálu nejcennější část fondu. Proto také zde začalo odborné zpracování na rozdíl od zpracování, které probíhá v Národopisném oddělení NM. Zde se pozornost soustředila na fotoarchiv a jeho digitalizaci do příslušných vět souboru tříděného podle technologií a materiálů (krajka, pletení z proutí). Podle našich informací se dosud ke zpracování jiných fondů nepřistoupilo, ani nebyly tříděny či jinak uspořádány.

Po nutném uspořádání a rozboru v Rožnově archivovaných fondů přistoupila dr. Zastávková ke katalogizaci nejvýznamnější skupiny materiálů, soustředěných do těchto "vzorníkových knih", která bude ukončena v polovině roku 2003. Záznamy jsou vedeny na kartotéčních lístcích, řazených do jedné číselné řady. Zatím bylo zpracováno 19 000 katalogizačních záznamů.

Od poloviny roku 2002, kdy byla pořízena licence na počítačový program vytvořený dr. Jiřinou Langhammerovou a firmou BACH systém, začalo vkládání dat z katalogizačních lístků. Zkušebně byly skenovány originály výšivek z Rožnovska a Zubří. Celkem bylo do konce roku 2002 vloženo na 7000 záznamů. V současné době byla práce přerušena pro nedostatek prostředků na smlouvy (práce byly zajišťovány vedlejším pracovním úvazkem kurátorky sbírek). Materiálů popsaných na kartách je 19184 i.č ze 261 knih. Zbývá zpracovat 18 knih. Do programu je navedeno 7214 i.č.

#### *Fotoarchiv ÚLUV:*

Celý fond je utříděn podle témat, která fotografie zachycují (materiály, technologie, pracovní postupy, výrobky tradiční, výrobky novodobé). Pro následnou dokumentaci vývoje samotné instituce a jejich návrhářů zcela nezastupitelné, včetně dokumentace výstav a výstavby. Dále dosud nezpracováno v programu BACH pro nedostatek kapacity.

#### *Ostatní dokumentace*

Pro její zpracování nebyla přijata žádná dohoda, protože není vzájemná informovanost o tom, co oba soubory, uložené v muzeích, obsahují. Pravděpodobně bude nutno podrobit celý soubor vyhodnocení z hlediska obsahu a vyčlenit výstřižky, pak originální pracovní a rekonstrukční postupy a jiné materiály - např. dokumenty o činnosti výstavní. Vzhledem k rozsahu ostatních, zpracování rychle vyžadujících materiálů, bude katalogizace na pořadu dne až v závěru celého projektu spolu se studijními materiály. Pro lepší orientaci zpracovat jednoduchý inventář obsahu složek a ten formou seznamu poskytovat zájemcům.

#### **Závěr:**

- Materiály jsou velmi cenné už tím, že jsou shromážděny na jednom místě. Přes jejich rozmanitost, různorodost i různost úrovně zpracování poskytují obraz o LUV své doby (1954 - 1990), jsou zde dokumenty ze starších období získané při výzkumech. Tyto výzkumy se prováděly systematicky a někdy i opakovaně a obsahují i historické údaje, které pracovníci shromáždili z různých podkladů (v hrubých průzkumech). Jsou zde údaje o místech, kde se různé výroby vyskytovaly, udržely, příp. byly obnoveny. A to je dnes zcela unikátní zpráva, protože kontinuita vývoje byla 2x přerušena (zrušením soukromých dílen roku 1954 a zrušením ÚLUV r. 1990, kdy výrobci byli ponecháni sami sobě bez pomoci výtvarníka i bez pomoci získávání různých materiálů pro výrobu, kterou ÚLUV poskytovalo). Všechno to se projevilo na úrovni výrobků LUV v současnosti.
- Jistě je na místě otázka, jak dále zpracované materiály využívat. Pro muzejní dokumentaci sbírek a také jako podklady k dalšímu výzkumu v terénu je okamžitě k dispozici široká škála záznamů technologických postupů při zpracování dřeva, údaje o zdobení keramiky, materiály o kraslicích, pečivu apod. Bez zajímavosti není ani textil (zvláště rekonstrukce valaš. textilu, vlněnky, vsetínky) a materiál o výšivkách, kde sice převažují jiné národopisné oblasti, ale je zde i materiál z Valaška i přímo z Rožnovska, také vzorník čepců pletených na rámu od paní Šimkové ze Zděchova.
- Materiály obsahují značné množství údajů ze Slovenska. Je to proto, že ing. Bouček spolu a dr. Markovou se na tuto oblast zaměřili, neboť zde získali množství technologických i materiálových dokladů (na Slovensku více uchovaných), které potom užívali jako studijní a inspirativní materiál pro výtvarníky ÚLUV. Pro nás tento materiál, který dnes ani v původním prostředí neexistuje, poskytuje mnoho srovnávacích údajů. Zejména proto, že je shromážděn na jednom místě, opatřen alespoň stručnými popisy a určena lokalita jeho původu. Zejména dokumentace lidových staveb obsahuje podle vyjádření dr. Langra doklady lidového stavebnictví na Slovensku v původních tvarech, které byly postupně změněny, nebo stavby jež zcela zanikly a fotografie a údaje v dokumentaci ÚLUV jsou jedinečným dokumentem i pro technický útvar Valašského muzea v přírodě.
- Domníváme se, že je třeba s materiálem dále systematicky pracovat až do úrovně vytvoření tématických databází, které budou přístupny odborné veřejnosti i výrobcům ať už formou nahlížení do souborů, obohacených také o obrazovou dokumentaci, nebo formou publikovaných příruček, věnovaných určitému materiálu nebo technologii. Zájem bezpochyby bude, vždyť i dnes je fond badatelsky využíván jak etnografickou veřejností, tak studenty a zájem začínají projevovat také výrobci a návrháři. Podmínkou je vytrvat ve zpracování a urychlit vkládání dat do programu.
- Kvalita původních souborů materiálů se může zdát nezasvěcenému kolísavá (na práci se podíleli i studenti a lidé z výroby), ale domníváme se, že i pro muzejní dokumentaci (srovnávací trojrozměrné doklady ve sbírkách) tak prezentaci je to fond zajímavý a téměř objevitelský. Informace v něm obsažené mohou být využity mimo jiné v expozicích, výstavách, k ilustracím pracovních postupů,

jejichž znalost není všeobecně známa, rekonstrukcím činností a pracovních postupů včetně zacházení s náradím a nástroji (výroba dřevěných pomůcek pro domácnost, výroba šindelů, zdobné techniky dřeva, pletení z přírodních materiálů, výšivky, pletení na rámu apod.) například formou školení, kurzů, specializovaných programů muzea.

- V neposlední řadě jsou tyto fondy bohatým studijním materiálem pro odborné pracovníky našeho muzea, kteří se ne vlastní vinou již nemohli seznámit s pracemi přímo v terénu. V současné době je možno konstatovat, že díky vhodnému programu a jeho rychlému naplnění zpracovanými údaji a ochotě všech zainteresovaných dále se na zpracování podílet, nestojí kromě nedostatku finančních prostředků na úhradu honorářů nic v cestě k uvedení celého souboru do služeb veřejnosti. Tam také celý program zpracování směřoval. Pokud by se podařilo alespoň z části překážky odstranit, mohla by být první databáze, čerpající z tzv. vzorníkových knih opatřena rejstříky a zpřístupněna v roce 2004.

*V Rožnově pod Radhoštěm 20. prosince 2002*

*PhDr. Jaroslava Zastávková*

*Mgr. Jiřina Veselská*